

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 17: Filozofie, politologie a ostatní humanitní a společenskovední obory

Úprava volebního systému do zastupitelstev menších obcí

**Jan Procházka
Daniel Kříž
Jihomoravský kraj**

Židlochovice 2019

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 17: Filozofie, politologie a ostatní humanitní a společenskovední obory

**Úprava volebního systému do zastupitelstev
menších obcí**

**Adjustment of voting system for local councils
in small municipalities**

Autoři: Jan Procházka, Daniel Kříž

Škola: Gymnázium Židlochovice, p. o., Tyršova 400, 667 01
Židlochovice

Kraj: Jihomoravský kraj

Židlochovice 2019

Prohlášení

Prohlašujeme, že jsme svou práci SOČ vypracovali samostatně a použili jsme pouze prameny a literaturu uvedené v seznamu bibliografických záznamů.

Prohlašujeme, že tištěná verze a elektronická verze soutěžní práce SOČ jsou shodné.

Nemáme závažný důvod proti zpřístupnění této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů.

V Židlochovicích dne 30. ledna 2019.

Podpisy:

Jan Procházka

.....

Daniel Kříž

Poděkování

Chtěli bychom poděkovat Martinu Dvořáčkovi a Barboře Králové za pomoc s editací a korekturami, Adamu Chlupovi za pomoc při překladech z francouzského jazyka a vedení školy a všem studentům a učitelům za ochotu a spolupráci při proběhlé volební simulaci.

Souhrn

Cílem práce je představit návrh možné změny volebního systému, který by mohl být užit při volbách do zastupitelstev obcí do tří tisíc obyvatel. Zároveň se tato studie snaží pojmenovat nedostatky současného volebního systému pomocí paradoxů, které mu mohou v očích obyvatel snižovat legitimitu. Tyto nedostatky jsou dávány do kontrastu s předloženým návrhem, jenž je eliminuje.

Klíčová slova

Volební systém; systém jednoho přenosného hlasu; mandát; komunální politika.

Abstract

The aim of this work is to present a proposal for possible changes in Czech municipal electoral system. Shortcomings of the current electoral system, which can lower legitimacy of vote in the eyes of voters, are highlighted, using several paradoxes that happen during polls. These deficiencies are in contrast with the new proposal, which has been designed to eliminate them.

Keywords

Voting system; Single Transferable Vote; mandate; local politics.

Obsah

Úvod.....	7
1 Podoba současného volebního systému v komunálních volbách	8
1.1 Způsob převodu hlasů na mandáty.....	10
2 Nedostatky současného volebního systému v komunálních volbách	13
2.1 Postavení kandidujících subjektů ve volbách	13
2.2 Určení náhradníků při uvolnění mandátu.....	15
3 Podoba návrhu změny volebního systému.....	17
3.1 Zastupitelstvo obce.....	17
3.2 Volební systém.....	18
3.2.1 Představení systému jednoho přenosného hlasu.....	20
3.3 Průběh volby pomocí STV.....	21
3.4 Návrh podoby volebního systému do komunálních voleb.....	24
4 Pokus aplikace návrhu volebního systému v praxi.....	26
4.1 Provedení.....	26
4.2 Vyhodnocení	28
4.2.1 Výsledky dle současného volebního systému.....	28
4.2.2 Výsledky dle navrhovaného systému	30
4.2.3 Srovnání výsledků.....	30
Závěr	32
Seznam použité literatury	33
Ostatní zdroje.....	33

Úvod

Ve dnech 5. a 6. října roku 2018 se uskutečnily v pořadí již osmé řádné volby do zastupitelstev obcí, městských obvodů a městských částí, v nichž bylo zvoleno téměř šedesát dva tisíc zastupitelů.

Pro voliče se jedná o volby s vyšší mírou zájmu (to dokazuje volební účast ve srovnání např. s volbami do Evropského parlamentu nebo volbami senátními), což je dáno jednak důvěrou občanů ve zvolené zastupitelstvo a starostu jakožto instituci¹, jednak krátkou vzdáleností mezi občanem a komunální politikou. Ta také představuje tu část politiky, jejíž směr může občan-jedinec nejvíce ovlivnit. Tato vzdálenost je o to menší, jedná-li se o obce s menším počtem obyvatel, ty v našem komunálním systému tvoří naprostou většinu. Oba dva máme vlastní zkušenost z působení ve volební komisi při komunálních volbách. Při sčítání hlasovacích lístků jsme měli šanci si ověřit, že značná část voličů volebnímu systému nerozumí a z jeho podoby vyvozují nepřesné závěry o jeho fungování.

Tato práce si klade za cíl shrnout základní informace o současné podobě volebního systému do komunálních voleb, zmínit klíčové nedostatky tohoto volebního procesu, předestřít návrhy některých změn v našem komunálním systému a poté představit i návrh nového volebního systému voleb do zastupitelstev obcí s důrazem na obce do 3000 obyvatel. Při psaní těchto částí jsme čerpali především z publikace doc. Dr. Miroslava Nováka a PhDr. Tomáše Lebedy a ze zákona o obcích a o volbách do zastupitelstev obcí. Veškerá interpretovaná data a statistiky, pokud jejich autory nejsme my sami, pochází z číselníků Českého statistického úřadu a jeho webové stránky volby.cz. Práce obsahuje také experiment, jehož obsahem bylo provedení simulované volby na základě současného a námi navrhovaného volebního systému. Z výsledků tohoto pokusu jsme následně vyvozovali závěry našich hypotéz v chování voličů a celkové nastavení parametrů systému. Cílem práce tedy je předložit a obhájit naše návrhy změn volebního systému v komunálních volbách.

¹ Důvěra v ústavní instituce v prosinci 2018 [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4789/f9/pi181221.pdf

1 Podoba současného volebního systému v komunálních volbách

Volby do zastupitelstev obcí se, dle Zákona o volbách do zastupitelstev obcí, konají na základě listinného volebního systému s volnou kandidátní listinou. Aktivní i pasivní volební právo stanovuje předpis na osmnáct let s tím, že právo volit mají nejen občané České republiky, ale i cizinci s trvalým pobytem v dané obci, jimž právo volit garantují mezinárodní smlouvy. Toto právo se vztahuje například na občany Evropské unie.²

Velikost jednotlivých zastupitelstev se liší v závislosti na velikosti obce a je dána počtem obyvatel dané obce. Počet zastupitelů pro další volební období stanovuje dopředu samotné zastupitelstvo obce dle počtu obyvatel dané obce k 1. 1. roku, kdy se konají další volby. Rozsah možného počtu zastupitelů stanovuje Zákon o obcích.³

Tab. č. 1: Možný rozsah počtu zastupitelů obce v závislosti na počtu obyvatel dané obce.

počet obyvatel	možný počet zastupitelů
do 500	5 až 15
500 až 3000	7 až 15
3000 až 10000	11 až 25
10000 až 50000	15 až 35
50000 až 150000	25 až 45
nad 150000	35 až 55

Volba probíhá ve více mandátových obvodech, obec zpravidla tvoří jeden volební obvod, v němž se rozdělují všechny mandáty. Zákon o volbách do zastupitelstev obcí však stanovuje možnost zastupitelstev stanovit vícero volebních obvodů a to tak, že:

- a) „v obcích s počtem obyvatel do 10 000 tak, aby se v každém volebním obvodu volilo nejméně 5 členů zastupitelstva obce,“
- b) „v obcích s počtem obyvatel od 10 001 do 50 000 obyvatel tak, aby se v každém volebním obvodu volilo nejméně 7 členů zastupitelstva obce,“

² Zákon č. 491/2001 Sb.

³ Zákon č. 128/2000 Sb., § 67, 68

- c) „v obcích s počtem obyvatel nad 50 000 tak, aby se v každém volebním obvodu volilo nejméně 9 členů zastupitelstva obce.“⁴

Pravidla pro ustanovování většího počtu volebních obvodů byla od počátku devadesátých let několikrát měněna. Zákon o komunálních volbách z roku 1990 počítal s využitím vícera volebních obvodů pouze u voleb, kde by docházelo k obsazení třiceti a více mandátů. Úprava přišla již před volbami v roce 1994, která dala možnost utvořit volební obvody u voleb do zastupitelstev s více než 15 členy.

Jak již bylo zmíněno výše, jedná se o poměrný volební systém s volnou kandidátní listinou. Primárně tak dochází k volbě jednotlivých kandidátních listin, je ale možné vybírat kandidáty napříč kandidátními listinami. Kandidujícímu subjekty mohou být politické strany, sdružení nezávislých kandidátů nebo nezávislí kandidáti. Volič disponuje při volbách tolika hlasy, kolik se volí členů zastupitelstva. Hlasy nemusí využít všechny, nemůže zároveň hlasy pro jednotlivé kandidáty či kandidátky kumulovat a nemůže kandidáty ani škrtnat. Existují tři možnosti, jak může volič hlasovací lístek vyplnit.

- a) Dát hlas kandidátní listině. Každý z kandidátů dané kandidátky obdrží hlas.⁵
- b) Dát hlas jednotlivým kandidátům napříč kandidátní listinou. Každý z označených kandidátů získá hlas.
- c) Kombinace obou předešlých. Dát hlas kandidátní listině a dále několika kandidátům na ostatních kandidátkách. Přednostně dostanou hlas označení kandidáti, dále pak v pořadí na kandidátce získají hlas kandidáti vybrané strany, a to do celkového počtu hlasů (například pokud se volí sedmičlenné zastupitelstvo a volič zaškrtně preferovanou stranu a další tři kandidáty, získají hlas tito tři kandidáti a dále první čtyři kandidáti na kandidátce preferované strany).⁶

⁴ Zákon č. 491/2001 Sb., § 27

⁵ Ve speciálních případech, kdy má zastupitelstvo 7 a méně členů a kandidátka může obsahovat více kandidátů, než kolik je obsazováno mandátů, získá hlasy prvních tolik kandidátů, kolik je voleno zastupitelů.

⁶ **CHYTILEK, Roman**, Jakub ŠEDO, Tomáš LEBEDA a Dalibor ČALOUK, 2009. *Volební systémy*. Praha: Portál, s. 315, 316. ISBN 978-80-7367-548-6.

1.1 Způsob převodu hlasů na mandáty

Jelikož se jedná o volební systém listinný, dochází k přidělování mandátů zastupitele na úrovni jednotlivých kandidátních listin. Kandidátní listina získala tolik hlasů, kolik je součet hlasů všech jednotlivých kandidátů na dané kandidátní listině. Pokud kandidátka překoná pětiprocentní volební klauzuli, smí se účastnit tzv. skrutinia, tedy usilovat o mandáty.

Pro přidělení mandátů kandidátkám se užívá tzv. d'Hondtova dělitele. Jde o po sobě jdoucí řadu čísel od 1 až po konečný počet přidělovaných mandátů, kterými se dělí zisky hlasů jednotlivých kandidátních listin (např. pokud volíme pětičlenné zastupitelstvo, budou se zisky kandidátek dělit čísly 1, 2, 3, 4 a 5). Podíly se následně seřadí sestupně dle velikosti. Prvním podílům je přiřazen mandát tak, aby došlo k obsazení všech volených míst.⁷

Tab. č. 2: Příklad rozdělení mandátů pomocí d'Hondtova dělitele s vyznačenými pěti nejvyššími podíly.

hod. dělitele	kandidátka A	kandidátka B	kandidátka C
1	50	120	60
2	25	60	30
3	18,67	40	20
4	12,5	30	15
5	10	24	12

Tabulka č. 2 ukazuje modelový příklad tří kandidátek, které překonaly pětiprocentní klauzuli. Jejich hlasy byly následně děleny čísly 1-5 a pěti nejvyšším podílům byl přidělen mandát. I tento aspekt volebního systému procházel změnami, v devadesátých letech byl místo d'Hondtova používán dělitel Sainte-Laguë (dělitelem je řada pouze lichých čísel). Nahrazení dělitele d'Hondtem, dle docenta Chytilka, „mělo význam v tom, že mandát spíše připadl silnější než slabší straně.“ d'Hondtův dělitel tak zvýhodňuje kandidátní

⁷ Zákon č. 491/2001 Sb., § 45

listiny s vyšším počtem hlasů a tento efekt je umocněn, pokud se jedná o volbu malého zastupitelstva a počet přidělovaných mandátů je menší.⁸

Po přidělení mandátů kandidátním listinám probíhá přidělení mandátů konkrétním kandidátům. V této chvíli dojde k vydělení počtu hlasů, které strana obdržela, počtem kandidátů dané strany, čímž se zjistí průměrný počet hlasů na kandidáta. Následně je tento průměr navýšen o jednu desetinu. Jestliže některý z kandidátů získal více hlasů, než kolik činí navýšený průměr, kandidát přeskakuje pořadí na kandidátce a je umístěn na první místo. Pokud je takových kandidátů více, řadí se na první místa kandidátky za sebou dle počtu hlasů. Kandidáti, kteří navýšený průměr nepřekonali, jsou seřazeni dále v pořadí, v jakém byli umístěni na kandidátní listině. V tomto pořadí jsou kandidátům přidělovány mandáty.⁹

Tab. č. 3: Modelový příklad rozdělení tří mandátů kandidátům.

kandidátka B	hlasů	
kandidát A	30	→
kandidát B	25	
kandidát C	10	
kandidát D	35	
kandidát E	20	
průměr	24	
průměr + 10 %	26,4	

3 mandáty
1. kandidát D
2. kandidát A
3. kandidát B
4. kandidát C
5. kandidát E

Také tento mechanismus prošel změnou, při komunálních volbách v roce 1990 byly mandáty udělovány kandidátům s nejvyšším počtem hlasů (nikoliv tedy pouze těm, kteří překonali průměr hlasů navýšený o 10 %).¹⁰

Výše zmíněného pořadí při udělování mandátů se užívá i v případě, že dojde k uvolnění pozice a za končícího zastupitele nastupuje náhradník. Tím je člověk, který se v pořadí při rozdělování mandátů umístil za zvolenými zastupiteli (v případě, že by v modelovém

⁸ CHYTILEK, Roman, Jakub ŠEDO, Tomáš LEBEDA a Dalibor ČALOUD, 2009. *Volební systémy*. Praha: Portál, s. 315, 316. ISBN 978-80-7367-548-6.

⁹ Zákon č. 491/2001 Sb., § 45

¹⁰ CHYTILEK, Roman, Jakub ŠEDO, Tomáš LEBEDA a Dalibor ČALOUD, 2009. *Volební systémy*. Praha: Portál, s. 316. ISBN 978-80-7367-548-6.

příkladu došlo k odstoupení kandidáta D, A nebo B, nastupuje za ně jako první náhradník kandidát C).

2 Nedostatky současného volebního systému v komunálních volbách

2.1 Postavení kandidujících subjektů ve volbách

Nejprve je důležité vyjít z principu, že volební systém do zastupitelstev obcí je poměrným listinným volebním systémem. Ten spočívá v tom, že poměr rozdělení míst ve voleném sboru odpovídá poměru získaných hlasů. Rein Taagepera a Matthew Sørberg Shugart tvrdí, že „počet mandátů přidělovaných ve volebním obvodu má silnější dopad na proporcionalitu (poměrnost) než jakékoli další faktory.“¹¹ V praxi to funguje tak, že se zvyšujícím se počtem rozdělovaných mandátů roste proporcionalita a naopak. Sami výše zmínění autoři dělí volební obvody dle velikosti (tj. dle počtu rozdělovaných mandátů na obvody malé (2-4 mandáty), střední (5-9 mandátů) a obvody velké (s 10 a více rozdělovanými mandáty).¹² Pokud se tedy vezme v úvahu, že v obcích do 3000 obyvatel se volí zastupitelstvo o velikosti 5 až 15 zastupitelů (v případě obcí nad 500 obyvatel 7 až 15)¹³, je použití listinného poměrného systému v takto velkých obcích přinejmenším nepraktické, až nevhodné.

Dalším (z našeho pohledu) nedostatkem je postavení nezávislého kandidáta ve volbách. Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, mandáty jsou přisuzovány primárně kandidátním listinám, nikoliv kandidátům. O počtu přisouzených mandátů tak rozhoduje součet hlasů kandidátů na kandidátce. Z toho vyplývá jednoznačná výhoda pro plně zaplněné kandidátky, jelikož je součet hlasů většího počtu kandidátů ve většině případů větší než počet hlasů samostatně kandidující osoby.

¹¹ TAAGEPERA, Rein a Matthew Sørberg SHUGART, 1989. Seats and votes: The effects and determinants of electoral systems. New Haven: Yale University Press, s. 112. ISBN 03-000-5077-1.

¹² TAAGEPERA, Rein a Matthew Sørberg SHUGART, 1989. Seats and votes: The effects and determinants of electoral systems. New Haven: Yale University Press, s. 112. ISBN 03-000-5077-1.

¹³ Zákon č. 128/2000 Sb., § 68

Tab. č. 4: Modelový příklad rozdělení hlasů s nezávislým kandidátem.

kandidátka X	hlasů	kandidátka Y	hlasů	nez. kandidát Z	hlasů
kandidát A	25	kandidát F	18	kandidát Z	30
kandidát B	11	kandidát G	14	celkem	30
kandidát C	15	kandidát H	19		
kandidát D	17	kandidát I	20		
kandidát E	11	kandidát J	20		
celkem	79	celkem	91		

Tab. č. 5: Modelový příklad rozdělení mandátů s nezávislým kandidátem.

	kandidátka X	kandidátka Y	kandidát Z
1	79	91	30
2	39,5	45,5	15
3	26,33	30,33	10
4	19,75	22,75	7,5
5	15,8	18,2	6

Tabulka č. 4 vykresluje hypotetické výsledky voleb do zastupitelstva obce, kde je voleno 5 zastupitelů, volilo celkem 40 voličů a všichni využili všechny své hlasy. Jak si můžeme všimnout, nezávislý kandidát Z obdržel 30 hlasů. To znamená, že 30 voličů ze 40 (tři čtvrtiny všech voleb se zúčastněných voličů) mu odevzdalo jeden ze svých pěti hlasů, tj. tři čtvrtiny z nich si přálo kandidáta Z jako svého zastupitele. Kandidát Z zároveň získal individuálně nejvyšší počet hlasů ze všech kandidátů. Pokud však budeme postupovat dle pravidel pro udělování mandátů (tab. č. 5), zjistíme, že kandidát Z žádný mandát nezíská. I přes nejvyšší počet hlasů a podporu od tří čtvrtin voličů. Výše zmíněný příklad tak dokazuje, jak kandidatura osoby jako nezávislého kandidáta představuje silný handicap pro jeho či její možné zvolení.

Existují pochopitelně případy, kdy i přes to ke zvolení nezávislého kandidáta dojde. K tomu však potřebuje vyšší podporu voličů (vyšší než například ostatní zvolení kandidáti) a vhodně rozprostřenou podporu u ostatních kandidujících subjektů. To dokazuje například pan Miloš Zetek, který kandidoval do zastupitelstva obce Maňovice

na podzim roku 2018 jako nezávislý kandidát a zvolen byl.¹⁴ Obecně se dá říci, že pokud jde o volbu zastupitelstva malé velikosti (s malým počtem zastupitelů), limituje kandidáta nižší proporcionalita, zatímco při volbách většího zastupitelstva jde o skutečnost, že nezávislému kandidátovi smí volič přidělit maximálně jeden hlas, voliči ostatních subjektů (při předpokladu, že se jedná o plně zaplněné kandidátky) mohou svým favoritům přisoudit mnohonásobně větší počet hlasů, násobek se s rostoucím počtem zastupitelů zvyšuje.

2.2 Určení náhradníků při uvolnění mandátu

Pozornost si zaslouží i výběr náhradníka, pokud dojde k uvolnění funkce zastupitele. Dle volebního zákona mandát v první řadě přísluší kandidátní listině. V rámci ní nastupuje na pozici zastupitele první kandidát v pořadí (vysvětleno v kapitole 1.1), který nezískal mandát přímo ve volbách. Jeden z možných scénářů můžeme ukázat na příkladu použitého v kapitole 2.1.

Tab. č. 6: Modelový příklad určení pořadí v přidělování mandátů na **kandidátce X**.

kandidátka X	hlasů		
kandidát A	25	→	2 mandáty
kandidát B	11		1. kandidát A
kandidát C	15		2. kandidát D
kandidát D	17		3. kandidát B
kandidát E	11		4. kandidát C
celkem	79		5. kandidát E

V modelové situaci dle tabulek č. 4 a 5 získala **kandidátka X** 2 mandáty, které připadly **kandidátům A a D**, **kandidáti A a D** získali více než 1,1 násobek průměru získaného počtu hlasů kandidáta. **Kandidát A** měl více hlasů než **kandidát D**, proto je pořadí takové, jak ukazuje tabulka č. 6. Pokud by se **kandidát A** vzdal postu zastupitele, dle pořadí za něj nastupuje **kandidát B**. Ten přitom získal pouze 11 hlasů, což není ani polovina počtu hlasů, které obdržel **kandidát A**. Pokud to srovnáme v faktem, že

¹⁴ ČSÚ. Volby.cz - Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2018 [cit. 06.02.2019]. Dostupné z: <https://volby.cz/>

nezávislý **kandidát Z** nezískal mandát s 30 hlasy a **kandidát B** se teď stává zastupitelem s 11 hlasy, vyvstávají vážné pochybnosti o legitimitě jeho mandátu.

3 Podoba návrhu změny volebního systému

V úvodu této kapitoly považujeme za důležité osvětlit, ze kterých premis při představování našeho návrhu nového volebního systému do zastupitelstev obcí vycházíme. V kapitole 2.1 jsme objasnili důvody, proč nepovažujeme za vhodné využití listinného poměrného systému pro volby menších zastupitelstev. Proto navrhuje aplikovat odlišné volební systémy pro malé a velké obce. Podobná praxe funguje v jiných zemích Evropy, např. v Polsku či Francii.¹⁵ Náš koncept spočívá v zachování a modifikaci listinného poměrného systému pro volby do zastupitelstev větších než 3000 obyvatel (o jedné z možností takové modifikace se zmiňuji ve své předchozí práci na téma změny volebního systému do poslanecké sněmovny) a vytvoření nového volebního systému při volbách zastupitelstev obcí do tří tisíc obyvatel. Hranice tří tisíc byla vybrána na základě toho, že s ní náš právní řád v některých oblastech již pracuje, a to například v Zákoně o obecním zřízení v § 68 jako horní hranice druhé velikostní kategorie obce vzhledem k možnému rozsahu zastupitelstva a ve vládním nařízení o platech a odměnách starostů, radních a zastupitelů jako horní hranice jedné z tříd pro udělování odměn.

V této práci jsme se dále věnovali volebnímu systému pro obce do 3000 obyvatel, které dle údajů Českého statistického úřadu k 1. 1. 2018 představují téměř 93 % z celkového počtu 6258 obcí.

3.1 Zastupitelstvo obce

Obce a města s velkým počtem obyvatel potřebují větší zastupitelský orgán, jednak z důvodu rozsáhlejší agendy, jednak proto, aby byl orgán, z důvodu velkého počtu voličů, reprezentativnější. Na menší obci je situace odlišná. Objem agendy, kterou zastupitelský orgán řeší, není tak rozsáhlý, zastupuje daleko menší počet obyvatel a zapojení prvků přímé demokracie (petice, referenda) je tak jednodušší. Z těchto důvodů se domníváme, že zastupitelské orgány v malých obcích mohou být co nejužší. To by také nahrávalo námi navrhovanému volebnímu systému. Proto, opět po vzoru Francie¹⁶, navrhuje stanovit fixní počet členů zastupitelstva vzhledem k počtu obyvatel obce.

¹⁵ Code électoral de France, Chapitre I, Chapitre II

¹⁶ Code électoral de France, Article L2121-2

Tab. č. 7: Návrh stanovení počtu zastupitelů v závislosti na počtu obyvatel.

počet obyvatel	počet zastupitelů
0–550	5
450–1100	7
900–2200	9
1800–3300	11
2700 a více	listinný poměrný systém

Jak si lze všimnout v tabulce číslo 7, rozpětí obyvatel se překrývají. To dává obcím možnost, pokud mají počet obyvatel v překryvu, stanovit, zda chtějí počet zastupitelů vyšší či nižší, například s ohledem právě na rostoucí nebo klesající tendenci počtu obyvatel. Tolerance je u každého hraničního počtu obyvatel stanoven na $\pm 10\%$. Stejný efekt to má i u obcí, jejichž počet obyvatel kolísá okolo 3000. Mohou se rozhodnout, který z volebních systémů budou aplikovat.

Tímto také explicitně stanovíme, že počet zastupitelů musí být lichý, neboť toto současné zákon nestanovuje. Existují tak obce, které například volí 6 zastupitelů¹⁷ a hrozí tak větší riziko, že se obecní samospráva stane nefunkční z důvodu patu v zastupitelstvu.

3.2 Volební systém

Jelikož jsme listinný poměrný systém zavrhlí, jednou z dalších variant je volební systém personalizovaný. Smysl spočívá v tom, že nekandidují strany v rámci kandidátních listin, nýbrž jednotliví kandidáti samostatně. Již dnes najdeme obce, kde všichni občané kandidují jako nezávislí kandidáti. Příkladem může být rodiště Vítěslava Nezvala, Biskoupky u Moravského Krumlova.

¹⁷ Příklad obce Maňovice na Klatovsku, ČSÚ. Volby.cz - Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2018 [cit. 06.02.2019]. Dostupné z: <https://volby.cz/>

Tab. č. 8: Výsledky komunálních voleb v obci Biskoupky v roce 2018.¹⁸

kandidáti	počet hlasů	mandát
Zbyněk Špiřík	50	*
Petr Nožka	33	
Jaroslav Krýdl	35	
František Otoupal	25	
Svatava Kopečková	53	*
Martin Čech	58	*
JUDr. Kateřina Tomková	49	*
Antonín Došek	47	*
Mgr. Eva Slepánková	43	*
Michal Krpata	43	
Mgr. Josef Benda	62	*
Petr Staněk	28	

V tabulce číslo 8 jsou znázorněny výsledky voleb do zastupitelstva obce Biskoupky na podzim minulého roku. Jelikož nekandidují žádné strany a volič disponuje tolika hlasy, kolik je voleno členů zastupitelstva, splňuje tento příklad kritéria neomezeného hlasování.¹⁹ Mandáty tak připadají kandidátům s nejvyšším počtem hlasů. Bylo voleno 7 členů zastupitelstva, voliči tak disponovali 6 hlasy. Jelikož Eva Slepánková a Michal Krpata měli stejně hlasů a šlo o přidělení posledního z mandátů, rozhodl mezi nimi dle zákona los.²⁰

Vítězem se stala paní Slepánková, vyvstává však otázka, zda by voliči ostatních zvolených kandidátů (například v případě, že podpořili 4 kandidáty s méně než 43 hlasy a dále třeba kandidáty s 62 a 58 hlasy) nedali přednost poraženému. Chybí zde možnost vyjádřit svou další preferenci. Toto umožňuje systém jednoho přenosného hlasu.

¹⁸ ČSÚ. Volby.cz - Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2019 [cit. 06.02.2019]. Dostupné z: <https://volby.cz/>

¹⁹ CHYTILEK, Roman, Jakub ŠEDO, Tomáš LEBEDA a Dalibor ČALOUDEK, 2009. *Volební systémy*. Praha: Portál, s. 172. ISBN 978-80-7367-548-6.

²⁰ Zákon č. 491/2001 Sb., § 45

3.2.1 Představení systému jednoho přenosného hlasu

System jednoho přenosného hlasu, dále jen STV²¹, je volební systém, který je založen na řazení kandidátů na volebním lístku dle preferencí daného voliče, za účelem co nejlepší proporční reprezentace ve voleném vícemandátovém orgánu.²² Vznik tohoto systému se datuje zhruba do první poloviny devatenáctého století, kdy jej ve zjednodušené formě představil anglický matematik Thomas Hill. Nezávisle na něm představil svoji verzi systému dánský politik a matematik Carl Andrae, který jej i jako první použil přímo v oficiálních volbách. Zároveň zavedl systém preferencí a podmínku překročení kvóty pro získání mandátu. Další významné osobnosti pro vývoj STV byli angličtí matematici Thomas Hare, který systém zpopularizoval a vytvořil vlastní vzorec pro výpočet kvóty a Henry Droop, který ji následně upravil.²³

Během tohoto vývoje vzniklo množství různých verzí tohoto systému, a proto roku 1884 vznikla *Proportional Representation Society*, která se v roce 1953 přejmenovala na *Electoral Reform Society*, jejímž hlavním cílem bylo zavedení STV přímo ve Velké Británii, ale i standardizace pravidel systému jednoho přenosného hlasu.²⁴ Systém byl v rámci Britského impéria na národní úrovni zaveden v Irsku, na Maltě, Austrálii a částech Indie. Zároveň se rozšířil i do dalších zemí, jako například do Nepálu v roce 2018.²⁵

²¹ Z anglického „Single transferable vote“

²² *Electoral reform society*, [online]. Single transferable vote. [cit. 6. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.electoral-reform.org.uk/voting-systems/types-of-voting-system/single-transferable-vote/>

²³ TIDEMAN, Nicolaus. 1995. "The Single Transferable Vote." *Journal of Economic Perspectives*, 9 (1): 29. DOI: 10.1257/jep.9.1.27

²⁴ *Electoral reform society*, [online]. Who we are. [cit. 6. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.electoral-reform.org.uk/voting-systems/types-of-voting-system/single-transferable-vote/>

²⁵ *Electoral reform society*, [online]. Single transferable vote. [cit. 6. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.electoral-reform.org.uk/voting-systems/types-of-voting-system/single-transferable-vote/>

3.3 Průběh volby pomocí STV

Hlasování probíhá tak, že na volebním lístku jsou seřazeni všichni kandidáti v daném volebním okruhu. Volič je pak číselně seřadí dle svých preferencí, svého nejžádanějšího kandidáta označí číslem jedna, a tak pokračuje, dokud nezbývá žádný kandidát nebo si již nepřeje žádnou další preferenci udělit.²⁶

Před sčítáním je nutné stanovit kvótu pro zvolení kandidáta, pro tento účel se ve většině případů využívá Droopovy kvóty (Q), jejíž vzorec je

$$Q = \frac{V}{S+1} + 1 \quad (1)$$

Kde V představuje celkový počet hlasů (votes) a S počet rozdělovaných mandátů (seats). Pokud výpočet nepředstavuje celé číslo, ve většině případů se kvóta zaokrouhluje na jednotky dolů.²⁷

Volba pomocí STV začíná voličovou první preferencí. Při dalším postupu se dodržují následující pravidla:

- 1) Kandidát, který překonal kvótu, je zvolen.
- 2) Pokud takový kandidát měl víc hlasů, než stanovila kvóta, jsou přebytečné hlasy (tj. hlasy nad kvótou, ty, které nepotřeboval ke zvolení) rozděleny podle dalších preferencí jeho voličů.
- 3) Pokud žádný další kandidát nedosáhne kvóty, je ten s nejnižším počtem hlasů eliminován a jeho hlasy jsou přerozděleny podle dalších preferencí jeho voličů
- 4) Tyto proces se opakují, dokud nejsou všechny mandáty zaplněny.
- 5) V případě, že počet zbývajících kandidátů odpovídá počtu neobsazených míst, stanou se všichni tito kandidáti zvolenými, bez ohledu na to, jestli překonali kvótu, nebo ne.

²⁶ *Electoral reform society*, [online]. Single transferable vote. [cit. 6. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.electoral-reform.org.uk/voting-systems/types-of-voting-system/single-transferable-vote/>

²⁷ **CHYTILEK, Roman**, Jakub ŠEDO, Tomáš LEBEDA a Dalibor ČALOUD, 2009. *Volební systémy*. Praha: Portál, s. 220, 221. ISBN 978-80-7367-548-6.

Na modelu níže je představen příklad voleb konaných dle systému jednoho přenosného hlasu. Mějme volby, ve kterých volíme tříčlenný orgán. Kandiduje pět osob a odvolilo 12 lidí. Všechny lístky byly platné a voliči využili všechny své hlasy. Hodnota kvóty je tedy následující:

$$Q = \frac{V}{S + 1} + 1 = \frac{12}{3 + 1} + 1 = 4$$

Každý z kandidátů tak musí pro získání křesla dosáhnout minimálně 4 hlasů. Hlasovací lístky voličů s vyznačenými preferencemi (V. 1 až V. 12) vypadají následovně:

Tab. č. 9: Přehled odevzdaných hlasů v příkladu a první preference.

Volič:	V. 1	V. 2	V. 3	V. 4	V. 5	V. 6	V. 7	V. 8	V. 9	V. 10	V. 11	V. 12	1. Kolo
kandidát A	1	1	3	5	2	5	2	5	2	1	1	3	4
Kandidát B	2	5	2	4	4	1	5	3	1	2	3	4	2
Kandidát C	3	4	1	3	5	3	1	2	3	3	5	2	2
Kandidát D	4	3	4	1	3	4	4	1	5	4	4	1	3
Kandidát E	5	2	5	2	1	2	3	4	4	5	2	5	1

Jak ukazuje tabulka č. 9, **kandidát A** kvóty dosáhl, jelikož nejsou žádné hlasy, které ji přesahují, k žádnému přenosu hlasů „shora“ (od kandidáta, který byl zvolen) dojít nemůže.

Tab. č. 10: Přehled odevzdaných hlasů a eliminace kandidáta E.

Volič:	V. 1	V. 2	V. 3	V. 4	V. 5	V. 6	V. 7	V. 8	V. 9	V. 10	V. 11	V. 12	2. Kolo
kandidát A	1	1	3	5	2	5	2	5	2	1	1	3	5
Kandidát B	2	5	2	4	4	1	5	3	1	2	3	4	2
Kandidát C	3	4	1	3	5	3	1	2	3	3	5	2	2
Kandidát D	4	3	4	1	3	4	4	1	5	4	4	1	3
Kandidát E	5	2	5	2	1	2	3	4	4	5	2	5	0

Jelikož není nikdo, kdo by byl zvolen, dochází k eliminování kandidáta s nejnižším počtem hlasů, v našem případě **kandidáta E**. Jeho hlas je převeden na druhou preferenci kandidátova voliče, jímž je již zvolený **kandidát A**, hlas tedy přechází na voličovu třetí preferenci, **kandidáta D**, jak ukazuje následující tabulka.

Tab. č. 11: Přehled odevzdaných hlasů a situace po eliminaci kandidáta E.

Volič:	V. 1	V. 2	V. 3	V. 4	V. 5	V. 6	V. 7	V. 8	V. 9	V. 10	V. 11	V. 12	3. Kolo
kandidát A	1	1	3	5	2	5	2	5	2	1	1	3	4
Kandidát B	2	5	2	4	4	1	5	3	1	2	3	4	2
Kandidát C	3	4	1	3	5	3	1	2	3	3	5	2	2
Kandidát D	4	3	4	1	3	4	4	1	5	4	4	1	4
Kandidát E	5	2	5	2	1	2	3	4	4	5	2	5	0

Kandidát D dosáhl kvóty, opět ale nejsou hlasy, které by se dalo převést, musí tak dojít k eliminaci, v případě dvou kandidátů se stejným počtem hlasů dojde k losu a jeden z kandidátů bude eliminován. V našem případě **kandidát C**. Zbyde tak na jedno neobsazené místo na jednoho zbývajícího kandidáta (**kandidáta D**), který mandát získá. Čistě formálně totiž stejně není komu jinému hlasy **kandidáta C** přidělit (tab. č. 12).

Tab. č. 12: Přehled odevzdaných hlasů a situace po eliminaci kandidáta C.

Volič:	V. 1	V. 2	V. 3	V. 4	V. 5	V. 6	V. 7	V. 8	V. 9	V. 10	V. 11	V. 12	4. Kolo
kandidát A	1	1	3	5	2	5	2	5	2	1	1	3	4
Kandidát B	2	5	2	4	4	1	5	3	1	2	3	4	4
Kandidát C	3	4	1	3	5	3	1	2	3	3	5	2	0
Kandidát D	4	3	4	1	3	4	4	1	5	4	4	1	4
Kandidát E	5	2	5	2	1	2	3	4	4	5	2	5	0

3.4 Návrh podoby volebního systému do komunálních voleb

Návrh vychází z původní podoby systému jednoho přenosného hlasu. Kandidáti by byli seřazeni na hlasovacím lístku podobně jako dnes, nejprve strany a sdružení nezávislých kandidátů dle vylosovaného volebního čísla (pořadí na kandidátce by si určovaly sami strany) a následně všichni nezávislí kandidáti seřazení na konci lístku do jednoho sloupce dle abecedy. Aby mohli být kandidáti zaregistrováni jako volební strana, musela by tato kandidátka obsahovat alespoň tři kandidáty. Tato grafická úprava by měla motivovat kandidáty dávat přednost sestavování kandidátních listin před pouhou kandidaturou jako nezávislý kandidát. To by byla jediná výhoda, kterou by strana oproti nezávislým kandidátům měla. Spočívala by v tom, že by byla voliči na lístku tzv. „více na očích“. To celé by má mít za cíl zamezit přílišné individualizaci, která by mohla zapříčinit nestabilitu a těžší skládání radničních koalic.

Volič by měl pro platnost svého hlasu povinnost označit alespoň první preferenci, jak je běžné u maltské nebo irské varianty tohoto systému.²⁸ V případě uvolnění místa v zastupitelstvu, by došlo k přepočítání výsledků s přihlédnutím k dalším preferencím voličů odstoupivšího kandidáta. Tak by bylo zaručeno, že ho nahradí osoba, kterou by si voliči skutečně jako další v pořadí přáli. Poslední dobou se stále více objevuje myšlenka zavedení přímé volby starostů a primátorů. Například prezident České republiky Miloš Zeman ve svém vánočním poselství roku 2018 přednesl, že by měli být voleni tak, že bude starostou či primátorem zvolena osoba, která na kandidátce nejúspěšnější strany získá největší množství preferenčních hlasů.²⁹ Vynecháme fakt, že se může stát, že se dotyčná osoba nedostane do zastupitelstva, protože bude na kandidátní listině v pořadí dole a nebudou jí stačit hlasy na přeskočení na první místo. Dle námi navrhované změny, bavíme se o situaci, kdy se bude v obcích do 3000 obyvatel volit 5 až 11 přímo volených zastupitelů.³⁰ Pokládáme tedy za zbytečné volit zvláště přímo starostu, neboť všichni zastupitelé jsou závislí na přízni voličů a do funkce byli zvoleni mimo jiné proto, že mají za úkol kontrolovat činnost starosty, volit ho a odvolávat. V případě, že by lidé nebyli s jejich prací spokojeni, nebyli by takoví zastupitelé znovu zvoleni (neexistovala by

²⁸ **CHYTILEK, Roman**, Jakub ŠEDO, Tomáš LEBEDA a Dalibor ČALOUK, 2009. *Volební systémy*. Praha: Portál, s. 226. ISBN 978-80-7367-548-6.

²⁹ **ZEMAN Miloš**. Vánoční poselství prezidenta republiky Miloše Zemana [televizní vysílání]. ČR, ČT 2018, 26. 12. 13: 00

³⁰ Myšleno přímo jednotlivých kandidátů, zastupitelstvo je z podstaty volby občany voleno přímo

možnost se tzv. schovat na kandidátce). Příkladem toho může být situace okolo starosty Prahy 5 za Občanské demokratické strany Milana Jančíka, který byl pravděpodobně neoblíbený, jelikož, i přes to, že byl první na kandidátce, získal druhý nejmenší počet hlasů. I tak mandát zastupitele obhájil, ODS vyhrála volby a on úřadoval další čtyři roky jako starosta Prahy 5.^{31 32}

Takto navržený systém by patrně znamenal i trochu odlišný přístup zastupitelů k vykonávání mandátu a k politické propagaci. Zastupitel by musel udržovat s voliči větší kontakt. V době volání po zvyšování vlivu přímé demokracie v našem politickém systému by mohla změna volebního systému vést, společně s měkčími pravidly pro platnost a závaznost místních referend, k zvýšení aktivní participace občanů na veřejném dění.

³¹ ČSÚ. Volby.cz - Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2019 [cit. 06.02.2019]. Dostupné z: <https://volby.cz/>

³² ČAPKOVÁ, Tereza. E15.cz. Milan Jančík: Moje kauzy jsou oproti dnešku procházkou růžovou zahradou [online]. Copyright © Lidovky.cz, 2016 [cit. 06.02.2018]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/milan-jancik-moje-kauzy-jsou-oproti-dnesku-prochazkou-ruzovou-zahradou-1117318>

4 Pokus aplikace návrhu volebního systému v praxi

Pro potřeby ověření funkčnosti námi navrhovaného systému jsme uskutečnili simulaci, v jejímž rámci došlo na naší škole, Gymnáziu Židlochovice, p. o., k volbě fiktivního zastupitelstva obce, do něhož kandidovali na předem vytvořených kandidátních listinách učitelé školy. Testovanou skupinu tvořili studenti vyššího stupně. Cílem bylo srovnat volbu zastupitelstva obce dle současného volebního systému a námi navrhované podoby. Do experimentu se tak zapojilo přes stovku žáků a učitelů. Což při započtení volební účasti 47 % (průměrná volební účast v komunálních volbách 2018³³) a poměru voličů vůči celkovému počtu obyvatel 4: 5 odpovídá obci o přibližně 300 obyvatelích a tato hodnota není daleko od mediánu počtu obyvatel v rámci obcí do 3000 obyvatel.

4.1 Provedení

Cílem experimentu nebylo pouze porovnat výsledky na výstupu obou systémů, nýbrž i zachytit některé změny voličského chování vzhledem k odlišnostem ve volebních systémech. Byl proto pro žáky připravena prezentace o obou systémech, možnostech hlasování a principech převodu hlasů na mandáty. Vzhledem k jejich věku měla tato akce i edukační rozměr, protože v příštích komunálních volbách budou všichni disponovat volebním právem a sami si pak mohli následně odvolit na nečisto. Vyučující byly ponechány bez informací a představovali v simulaci nevzdělaného voliče.

Samotná kandidátka se skládala ze zaměstnanců školy, pedagogických i nepedagogických, učitelé byli umístěni na stejnou kandidátní listinu dle kabinetů, ve kterých sedí (tím pádem i dle předmětů, které vyučují). Alespoň částečně to odpovídá situaci, kdy často v malých obcích spolu kandidují lidé, kteří jsou si blízcí, pracují spolu, setkávají se atd. Všichni ostatní představovali nezávislé kandidáty. U varianty současného systému byl ke každému subjektu přiřazen kandidát příbuzného předmětu, neboť z důvodu simulace voleb v obci s 300 obyvateli volíme 5 zastupitelů a v každém kabinetu sedí 4 učitelé. A ti mají pochopitelně zájem využít výhod plně obsazené kandidátky. Pořadí na kandidátních listinách si učitelé určili sami. Ve variantě našeho návrhu

³³ ČSÚ. Volby.cz - Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2019 [cit. 06.02.2019]. Dostupné z: <https://volby.cz/>

kandidovali striktně dle kabinetů. Jména jednotlivých kandidátů jsme se v této práci rozhodli nezveřejňovat. Lístky byly natisknuté oboustranně.

Tab. č. 13: Volební lístek modelové situace voleb na základě současného volebního systému.

Volba členů zastupitelstva Gymnázia Židlochovice 2019 Je voleno 5 členů zastupitelstva							
SNK A		SNK B		SNK C		NK D	
1. Kandidát A1		1. Kandidát B1		1. Kandidát C1		1. Kandidát D1	
2. Kandidát A2		2. Kandidát B2		2. Kandidát C2			
3. Kandidát A3		3. Kandidát B3		3. Kandidát C3			
4. Kandidát A4		4. Kandidát B4		4. Kandidát C4			
5. Kandidát A5		5. Kandidát B5		5. Kandidát C5			
NK E		NK F		NK G			
1. Kandidát E1		1. Kandidát F1		1. Kandidát G1			

Tab. č. 14: Volební lístek modelové situace voleb na základě našeho návrhu volebního systému.

Volba členů zastupitelstva Gymnázia Židlochovice 2019 Je voleno 5 členů zastupitelstva							
SNK A		SNK B		SNK C		Nezávislí kandidáti	
Kandidát A1		Kandidát B1		Kandidát C1		Kandidát D1	
Kandidát A2		Kandidát B2		Kandidát C2		Kandidát E1	
Kandidát A3		Kandidát B3		Kandidát C3		Kandidát F1	
Kandidát A4		Kandidát B4		Kandidát C4		Kandidát G1	
						Kandidát A5	
						Kandidát B5	
						Kandidát C5	

4.2 Vyhodnocení

4.2.1 Výsledky dle současného volebního systému

Celkem bylo odevzdáno 112 hlasů, platných bylo v tomto systému 110. Rozdělení hlasů kandidátům ukazuje tabulka číslo 15.

Tab. č. 15: Výsledky dle současného volebního systému.

SNK A		SNK B		SNK C			
Kandidát A1	13	Kandidát B1	84	Kandidát C1	34	NK D	39
Kandidát A2	16	Kandidát B2	52	Kandidát C2	10	NK E	51
Kandidát A3	18	Kandidát B3	28	Kandidát C3	20	NK F	71
Kandidát A4	47	Kandidát B4	14	Kandidát C4	5	NK G	13
Kandidát A5	12	Kandidát B5	12	Kandidát C5	13		
celkem	106	celkem	190	celkem	82		

Hlasy byly následně dle postupu popsaného v kapitole 1.1 převedeny na mandáty, jak ukazuje tabulka číslo 16.

Tab. č. 16. Přidělení mandátů stranám dle d'Hondtova dělitele.

	SNK A	SNK B	SNK C	NK D	NK E	NK F	NK G
1. kolo	106	190	82	39	51	71	13
2. kolo	53	95	41	19,5	25,5	35,5	6,5
3. kolo	35,3333333	63,3333333	27,3333333	13	17	23,6666667	4,3333333
4. kolo	26,5	47,5	20,5	9,75	12,75	17,75	3,25
5. kolo	21,2	38	16,4	7,8	10,2	14,2	2,6

Stalo se tak, že se podařilo dosáhnout nezávislému kandidátovi (**NK F**) mandátu. Pomohl mu k tomu vysoký počet hlasů a vhodné rozmístění zbylých hlasů mezi ostatní kandidáty.

Tab. č. 17. Přidělení mandátů kandidátům.

Kandidát A1	13	Kandidát B1	84	Kandidát C1	34
Kandidát A2	16	Kandidát B2	52	Kandidát C2	10
Kandidát A3	18	Kandidát B3	28	Kandidát C3	20
Kandidát A4	47	Kandidát B4	14	Kandidát C4	5
Kandidát A5	12	Kandidát B5	12	Kandidát C5	13
Celkem	106	Celkem	190	Celkem	82
Průměr	21,2	Průměr	38	Průměr	16,4
Průměr + 10%	31,8	Průměr + 10%	57	Průměr + 10%	24,6
Musí překonat	32	Musí překonat	57	Musí překonat	25

Kandidátovi A4 se povedlo překonat navýšený průměr a přeskočil pořadí na kandidátce, což mu zaručilo získání mandátu. U zbylých kandidátek k tomu nedošlo, tak byly mandáty rozdány dle pořadí na kandidátce. Zvolenými zastupiteli tak byli: **kandidát A4, kandidát B1, kandidát B2, kandidát C1** a nezávislý **kandidát F**.

4.2.2 Výsledky dle navrhovaného systému

Tab. č. 18: Výsledky simulace voleb dle navrhované

	1. kolo	2. kolo	3. kolo	4. kolo	5. kolo	6. kolo	7. kolo	8. kolo	9. kolo
Kandidát F1	32	19,33	19,33	19,33	19,33	19,33	19,33	19,33	19,33
Kandidát B1	23	19,33	19,33	19,33	19,33	19,33	19,33	19,33	19,33
Kandidát A4	12	15,81	16,09	16,09	16,09	16,79	17,59	19,03	24,29
Kandidát D1	8	9,9	10,06	10,06	11,15	11,85	11,85	14,01	16,35
Kandidát C1	8	8,95	8,95	8,95	10,05	10,4	11,2	11,92	13,67
Kandidát B2	8	9,59	9,59	9,59	9,59	9,59	10,79	12,23	13,39
Kandidát E1	7	8,35	8,79	9,79	9,79	10,49	11,69	11,69	0
Kandidát A2	4	4,56	4,56	4,56	5,66	5,66	6,46	0	0
Kandidát A3	3	4,51	4,51	4,51	4,51	5,21	0	0	0
Kandidát C5	0	3,09	3,49	3,49	3,49	0	0	0	0
Kandidát C3	2	2,32	2,32	3,32	0	0	0	0	0
Kandidát C4	2	2	2	0	0	0	0	0	0
Kandidát A5	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Kandidát B5	0	0,56	0	0	0	0	0	0	0
Kandidát C2	0	0,4	0	0	0	0	0	0	0
Kandidát B3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kandidát G1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kandidát B4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kandidát A1	0	0	0	0	0	0	0	0	0

V případě tohoto způsobu volby bylo ze 112 lístků také platných 110. Následně byla stanovena kvóta:

$$Q = \frac{112}{5 + 1} + 1 = 19,33$$

Tu v prvním kole překonali dva kandidáti, zbylá tři křesla byla obsazena až ve chvíli, kdy již více než tři kandidáti nezbývali. Zvoleni byli: **kandidát F1**, **kandidát B1**, **kandidát A4**, **kandidát D1** a **kandidát C1**.

4.2.3 Srovnání výsledků

Jak je patrné z výsledků, ke změnám ve zvolených zastupitelích skutečně došlo. V případě navrhované varianty systému jednoho přenosného hlasu byl zvolen **kandidát D1**, nezávislý, na úkor **kandidáta B2**. Pokud porovnáme hlasování jednotlivých voličů v obou způsobech voleb (díky oboustrannému lístku je to i přes anonymitu umožněno), zjistíme, že voliči volební chování pozměnili a v obou typech volby stejné kandidáty nevolili (stejně by volili, pokud by kandidáti, kterým udělili

křížek, odpovídali kandidátům, kterým přidělili preference 1 až 5). U varianty jednoho přenosného hlasu se objevily i tzv. oslí uši. Jde o takový hlasovací lístek, u kterého volič dával preference tak, jaké bylo pořadí kandidátů na kandidátce, což jde proti smyslu systému jednoho přenosného hlasu. V úvahu však musíme vzít skutečnost, že při reálných komunálních volbách dostávají voliči lístky s předstihem domů a mají čas a klid dopředu rozmyslet své preference, což v našem modelu neměli.

Dalším aspektem je složitost počítání, která je dána neustálým přepočítáváním dalších preferencí. To by však neměl být problém, pokud by se do sčítacího procesu zapojila technika (s tím, že dnes výsledky počítač už počítá) a lístky by se pouze vsázely do sčítacího softwaru.

Závěr

Cílem této práce bylo navrhnout takové změny volebního systému, které by zajistily vyšší funkčnost voleb do zastupitelstev v obcích do 3000 obyvatel. Tento úkol jsme splnili představením modifikované podoby systému jednoho přenosného hlasu. V práci popisujeme současný systém i s jeho nevýhodami.

Rozdíl mezi oběma systémy jsme předvedli pomocí experimentální simulace ve školním prostředí, při které si žáci gymnázia (většina z nich poprvé) vyzkoušeli proces voleb a získali tak cenné zkušenosti pro jejich první skutečné volby. Testovanou skupinou byli žáci vyššího stupně a učitelé školy, celkem přes sto účastníků, což odpovídá volební účasti obce s přibližně 300 obyvateli, a tato hodnota není daleko od mediánu počtu obyvatel do 3 000, kterého dosahuje 93 % obcí v České republice. Voliči volili jednak podle současného systému a jednak podle systému STV. Fiktivní zastupitelstvo vzniklo z učitelů. Vyhodnocením výsledků této simulace jsme dokázali, že systém STV dal nezávislým kandidátům větší možnost se do zastupitelstva probojovat a více respektoval příklon voličů ke kandidátům.

Domníváme se, že volební v komunálních volbách by měl být nastaven tak, aby co nejlépe odpovídal politickým realitám a voliči dával nástroje plně ovlivňovat politické dění ve své obci. Uvědomujeme si, že při zkoumání volebních systémů nelze mluvit o spravedlnosti či nespravedlnosti. Považujeme však za legitimní mít volební systém nastavený tak, aby co nejpřesněji kopíroval vůli obyvatelstva obce.

Tato práce by se měla stát předlohou a počátečním impulzem pro reformu zákona o komunálních volbách. Na základě předchozí odborné práce jednoho z nás plánujeme představit legislativní návrh změny volebního systému do poslanecké sněmovny a po něm by následoval návrh změny volebního systému do zastupitelstev obcí. K tomu plánujeme využít svou politickou angažovat, jak v oficiálních stranických strukturách, tak i mimo ně.

Seznam použité literatury

Code électoral de France

CHYTILEK, Roman, Jakub ŠEDO, Tomáš LEBEDA a Dalibor ČALOUD, 2009. *Volební systémy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-548-6.

TAAGEPERA, Rein a Matthew Søberg SHUGART, 1989. *Seats and votes: The effects and determinants of electoral systems*. New Haven: Yale University Press. ISBN 03-000-5077-1.

TIDEMAN, Nicolaus. 1995. "The Single Transferable Vote." *Journal of Economic Perspectives*, 9 (1): 27-38. DOI: 10.1257/jep.9.1.27

Zákon č. 128/2000 Sb., zákon o obcích (obecní zřízení)

Zákon č. 491/2001 Sb., zákon o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů

Ostatní zdroje

ČAPKOVÁ, Tereza. E15.cz. Milan Jančík: Moje kauzy jsou oproti dnešku procházkou růžovou zahradou [online]. Copyright © Lidovky.cz, 2016 [cit. 06.02.2018]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/milan-jancik-moje-kauzy-jsou-oproti-dnesku-prochazkou-ruzovou-zahradou-1117318>

ČSÚ. Volby.cz - Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2018 [cit. 06.02.2019]. Dostupné z: <https://volby.cz/>

Electoral reform society, [online]. Single transferable vote. [cit. 6. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.electoral-reform.org.uk/voting-systems/types-of-voting-system/single-transferable-vote/>

ZEMAN Miloš. Vánoční poselství prezidenta republiky Miloše Zemana [televizní vysílání]. ČR, ČT 2018, 26. 12. 13: 00